

تیسرا حصہ . داورسی کیفری
بیسوط
(جلد دوم)

مؤلف :

دکتر مجتبیٰ باری

وکیل پیکیک دادکستری و مدرس دانشگاه

www.ketab.ir

سرشناسه	: باری، مجتبی، ۱۳۵۶
عنوان و نام پدیدآور	: مبسوط در آیین دادرسی کیفری (جلد دوم) / مولف دکتر مجتبی باری.
مشخصات نشر	: تهران، کتاب آوا، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری	: ۷۱۳
شابک جلد دوم	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۵۶۵-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
موضوع	: حقوق جزا - ایران -- Criminal law
ر. ص. ه	: جرم‌شناسی - ایران -- Criminology
رده بندی کنگ	: ۱۳۹۷ ۲م۱۶۵ ب/۳۸۰.KMH
رده بندی دیوید	: ۵۵/۳۴۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۳۲۲۱۴۶

مبسوط در آیین دادرسی کیفری
(جلد دوم)

انتشارات کتاب آوا

مولف:	مجتبی باری - ۰۹۱۲۱۵۹۸۹۰۹
ناشر:	کتاب آوا
نوبت چاپ:	اول - زمستان ۱۳۹۸
شمارگان:	۲۰۰ نسخه
قیمت:	۱۱۰/۰۰۰ تومان
شابک جلد دوم:	۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۵۶۵-۷
شابک دوره:	۹۷۸-۶۰۰-۱۴۶-۶۶-۴

نشانی دفتر مرکزی: انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن‌بست حقیقت، پلاک ۴، طبقه ۲، واحد ۴
شماره‌های تماس: ۶۶۹۷۴۶۴۵ | ۶۶۹۷۴۱۳۰ | ۶۶۴۰۷۹۹۳ | دورنگار: ۶۶۴۶۱۱۵۸

www.avabook.com avabook_kazemi@yahoo.com

فروشگاه کتاب آوا: اسلام‌شهر، خیابان صیاد شیرازی، روبروی دانشگاه آزاد اسلامی، جنب دادگستری
تلفن: ۵۶۳۵۴۶۵۱

هرگونه تکثیر این اثر از طریق ارسال یا بارگذاری فایل الکترونیکی، یا چاپ و نشر کاغذی آن بدون مجوز ناشر، به هر شکل، اعم از فایل، سی‌دی، افست، ریسوگراف فتوکپی، زیراکس یا وسایل مشابه، به صورت متن کامل یا صفحاتی از آن، تحت هر نام اعم از کتاب، راهنما، جزوه، یا وسیله کمک آموزشی، در فضای واقعی یا مجازی، و همچنین توزیع، فروش، عرضه یا ارسال اثری که بدون مجوز ناشر تولید شده، موجب پی‌گرد قانونی است.

فهرست مطالب

۳۵.....	فصل اول: صلاحیت رسیدگی
۳۷.....	مبحث اول: تعریف و ویژگی
۳۷.....	گفتار اول: تعریف
۳۷.....	گفتار دوم: ویژگیهای قواعد صلاحیت کیفری
۳۷.....	مبحث دوم: انواع صلاحیت
۳۷.....	گفتار اول: صلاحیت برون مرزی
۳۸.....	بند اول: در قانون مجازات اسلامی (مواد ۵ و ۶ و ۸)
۳۸.....	بند دوم: در کنوانسیونهای بین المللی
۳۸.....	گفتار دوم: صلاحیت درون مرزی
۳۸.....	بند اول: صلاحیت محلی
۳۸.....	بند دوم: صلاحیت ذاتی
۳۸.....	بند سوم: صلاحیت شخصی
۳۸.....	بند چهارم: صلاحیت اضافی
۳۸.....	بند پنجم: صلاحیت نسبی
۳۸.....	مبحث سوم: صلاحیت برون مرزی
۳۸.....	گفتار اول: صلاحیت برون مرزی در قانون مجازات اسلامی
۳۹.....	بند اول: اصل صلاحیت سرزمینی
۳۹.....	بند دوم: اصل صلاحیت واقعی

- ۴۰..... بند سوم) صلاحیت مبتنی بر رابطه استخدامی.....
- ۴۰..... بند چهارم) اصل صلاحیت شخصی.....
- ۴۱..... بند پنجم) اصل صلاحیت جهانی.....
- ۴۱..... گفتار دوم) صلاحیت برون مرزی در کنوانسیونها.....
- ۴۱..... گفتار سوم) استرداد مجرمین.....
- ۴۱..... بند اول) موارد استرداد تبعه خارجی به دولت متقاضی.....
- ۴۲..... بند دوم) جرایم غیر قابل استرداد.....
- ۴۳..... مبحث چهارم: صلاحیت های درون مرزی.....
- ۴۳..... گفتار اول) صلاحیت محلی.....
- ۴۳..... بند اول) ملاکهای تعیین صلاحیت محلی.....
- ۴۶..... بند دوم) صلاحیت سیاهی در صورت ارتکاب جرائم متعدد.....
- ۴۸..... بند سوم) محدودیتی قارضی صلاحیت محلی.....
- ۴۹..... گفتار دوم) صلاحیت ذاتی.....
- ۵۳..... گفتار سوم) تعارض صلاحیت رسیدگی دادگاه کیفری یک با سایر مراجع.....
- ۵۳..... بند اول) جمع صلاحیت دادگاه کیفری یک با دادگاه کیفری دو و اطفال و نوجوانان.....
- ۵۳..... بند دوم) تقدم صلاحیت دادگاه کیفری یک.....
- ۵۵..... گفتار چهارم) استثنائات وارد بر صلاحیت محلی.....
- ۵۵..... بند اول) صلاحیت اضافی.....
- ۵۵..... بند دوم) احاله پرونده.....
- ۵۹..... بند سوم) دعاوی کیفری ناشی از امور خانوادگی زوجین.....
- ۶۰..... گفتار پنجم) نظامهای تعیین صلاحیت ذاتی.....
- ۶۱..... مبحث پنجم: دادرسا (تشکیلات و صلاحیت آن).....
- ۶۱..... گفتار اول) اهداف تشکیل دادرسا.....
- ۶۱..... گفتار دوم) تقسیم بندی دادرسا.....
- ۶۱..... بند اول) دادرسای عمومی و انقلاب.....
- ۶۱..... بند دوم) دادرسای نظامی.....
- ۶۲..... بند سوم) دادرسای اختصاصی.....

۶۲	بند چهارم) دادسراهای تخصصی
۶۲	گفتار سوم: تشکیلات دادسرا
۶۳	گفتار چهارم) حضور دادستان در دادگاه کیفری
۶۴	بند اول) حضور اختیاری
۶۴	بند دوم) حضور اجباری
۶۵	مبحث ششم: محاکم کیفری
۶۶	گفتار اول) محاکم عمومی کیفری
۶۶	بند اول) دادگاه کیفری دو
۶۷	بند دوم) دادگاه کیفری یک
۷۰	بند سوم) جرایم خاصی
۷۲	بند چهارم) جرایم مجبوعاتی
۷۳	گفتار دوم) محاکم اختصاصی
۷۳	بند اول) دادگاه انقلاب
۸۵	بند دوم) دادگاه نظامی
۸۵	بند سوم) دادگاه اطفال و نوجوانان
۸۷	مبحث هفتم: صلاحیت شخصی
۸۷	گفتار اول) تعریف
۸۸	گفتار دوم) مصادیق
۸۸	بند اول) دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت
۹۳	بند دوم) دادگاه کیفری یک ویژه اطفال و نوجوانان
۹۴	بند سوم) دادگاه کیفری تهران
۹۶	مبحث هشتم: صلاحیت اضافی
۹۶	گفتار اول) تعریف
۹۷	گفتار دوم) انواع صلاحیت اضافی
۹۷	بند اول) صلاحیت اضافی بر اساس شخصیت مجرمان
۱۰۰	بند دوم) صلاحیت اضافی بر اساس نوع جرم
۱۰۵	مبحث نهم: صلاحیت نسبی

- مبحث دهم: دادگاه بخش ۱۰۶
- گفتار اول) تشکیل دادگاه ۱۰۶
- گفتار دوم) تشکیل دادگستری ۱۰۶
- گفتار سوم) صلاحیت دادگاه ۱۰۷
- بند اول) تحقیقات مقدماتی ۱۰۷
- بند دوم) رسیدگی و صدور حکم ۱۰۷
- گفتار چهارم) انجام نیابت قضایی ۱۰۹
- بند پنجم) نظارت بر انجام وظایف ۱۰۹
- گفتار ششم) احکام کیفری ۱۰۹
- مبحث یازدهم: شورای حل اختلاف ۱۰۹
- گفتار اول) فلسفه تبدیل شورای حل اختلاف ۱۰۹
- گفتار دوم) اعضاء شورای حل اختلاف ۱۱۰
- گفتار سوم) ممنوعیت‌های شلی ۱۱۰
- گفتار چهارم) انواع صلاحیت رسیدگی ۱۱۱
- بند اول) صلاحیت رسیدگی با تراض ۱۱۱
- بند دوم) صلاحیت دعاوی کیفری ۱۱۱
- گفتار پنجم) ممنوعیت‌های صلاحیت شورا ۱۱۲
- گفتار ششم) اختلاف در صلاحیت ۱۱۳
- بند اول) اختلاف صلاحیت محلی ۱۱۳
- بند دوم) اختلاف در صلاحیت ذاتی ۱۱۳
- گفتار هفتم) آیین رسیدگی در شورای حل اختلاف ۱۱۴
- بند اول) درخواست رسیدگی ۱۱۴
- بند دوم) رعایت اصول و تشریفات ۱۱۴
- بند سوم) هزینه دادرسی ۱۱۵
- بند چهارم) حل و فصل دعاوی ۱۱۵
- بند پنجم) صدور رای ۱۱۶
- بند ششم) تجدیدنظرخواهی از رای ۱۱۶

- ۱۱۶..... بند هفتم) مرجع تجدیدنظر
- ۱۱۷..... بند هشتم) اصلاح و تصحیح رای
- ۱۱۷..... بند نهم) اجرای رای شورا
- ۱۱۷..... مبحث دوازدهم: اختلاف در صلاحیت
- ۱۱۸..... گفتار اول) انواع اختلاف در صلاحیت
- ۱۱۹..... گفتار دوم) اصول حاکم بر قواعد حل اختلاف
- ۱۱۹..... گفتار سوم) اختلاف در صلاحیت بین محاکم با صلاحیت ذاتی مشابه
- ۱۱۹..... بند اول) اختلاف در صلاحیت بین دادگاه‌های موجود در یک استان
- ۱۲۰..... بند دوم) اختلاف در صلاحیت بین دادگاه‌ها واقع در دو استان
- ۱۲۱..... گفتار چهارم) اختلاف در صلاحیت بین محاکم با صلاحیت ذاتی متفاوت
- ۱۲۱..... بند اول) اختلاف صلاحیت بین محاکم عمومی، انقلاب و نظامی
- ۱۲۲..... بند دوم) اختلاف در صلاحیت بین مراجع قضایی با غیر قضایی
- ۱۲۳..... بند سوم) اختلاف در صلاحیت بین دیوان عالی کشور و دادگاه تجدید نظر استان
- ۱۲۳..... بند چهارم) اختلاف در صلاحیت بین دادگاه تجدید نظر استان و دادگاه بدوی
- ۱۲۴..... گفتار پنجم) اختلاف در صلاحیت بین محاکم با صلاحیت ذاتی متفاوت
- ۱۲۵..... مبحث سیزدهم: اعطای نیابت قضایی
- ۱۲۵..... گفتار اول) صدور قرار نیابت قضایی
- ۱۲۷..... گفتار دوم) محدوده اختیارات مجری نیابت
- ۱۲۸..... گفتار سوم) اعطای مجدد نیابت
- ۱۲۹..... گفتار چهارم) اجرای مباشرتی نیابت
- ۱۳۰..... گفتار پنجم) درخواست نیابت از طریق سامانه الکترونیکی
- ۱۳۰..... گفتار ششم) اجرای الکترونیکی امور نیابت
- ۱۳۱..... مبحث چهاردهم: رد دادرس
- ۱۳۱..... گفتار اول) طرح ایراد
- ۱۳۲..... گفتار دوم) موارد رد دادرس
- ۱۳۴..... گفتار سوم) استثنائات اظهار نظر ماهوی
- ۱۳۵..... بند اول) صدور قرار عدم صلاحیت

- بند دوم) اظهار نظر بر بی گناهی ۱۳۵
- بند سوم) اجرای حکم ۱۳۵
- بند چهارم) صدور قرار اعدادی ۱۳۶
- بند پنجم) صدور قرار منع تعقیب غیر قطعی ۱۳۶
- بند ششم) اظهار نظر بعد از نقض قرار قبلی ۱۳۶
- بند هفتم) تفهیم اتهام ۱۳۷
- بند هشتم) حل اختلاف بازپس و دادستان ۱۳۸
- گفتار چهارم) تکلیف دادرس بعد از ادعای رد دادرس ۱۳۸
- بند اول) قیام اظهار رد ۱۳۸
- بند دوم) عدم قبول اظهار رد ۱۳۹
- گفتار پنجم) رد دادسرا در دادسرا ۱۴۰
- گفتار ششم) رد دادرس در رد تعدد قاضی ۱۴۱
- بند اول) پذیرش ایراد رد ۱۴۱
- بند دوم) عدم پذیرش ایراد رد ۱۴۱
- مبحث پانزدهم: تعدد قاضی ۱۴۱
- گفتار اول) سیستم تعدد قاضی ۱۴۲
- گفتار دوم) سیستم وحدت قاضی ۱۴۲
- مبحث شانزدهم: وظایف و اختیارات دادستان کل کشور ۱۴۲
- گفتار اول) نظارت بر مراجع قضایی ۱۴۲
- گفتار دوم) پیشنهاد انتصاب و جابجایی و تغییر شغل و محل خدمت ۱۴۳
- بند اول) مقامات قضایی دادسراها ۱۴۳
- بند دوم) دادستان‌های عمومی سراسر کشور ۱۴۴
- بند سوم) دادستان‌های نظامی ۱۴۴
- گفتار سوم) طرح دعوای عمومی ۱۴۵
- گفتار چهارم) تعقیب و رسیدگی به تخلفات مقامات و مسؤولان کشوری ۱۴۸
- گفتار پنجم) اعمال مقررات ماده ۴۷۷ ق.آ.د.ک ۱۴۹

حقوق کیفری در اوایل دهه نود با تحول چشم گیری روبرو شد. تدوین و تصویب کتابهای اول و دوم و سوم و چهارم قانون مجازات اسلامی مشتمل بر هفتصد و بیست و هشت ماده که پس از ده سال تلاش بی وقفه متخصصان نهایتاً در تاریخ اول اردیبهشت ماه یکهزار و سیصد و نود و دو کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی طبق اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی تصویب گردید. این مصوبه و قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۴/ ۱۲/ ۱۳۹۲ مشتمل بر هفت بخش و سپس الحاق به نهادهای هشتم، نهم، دهم، یازدهم و دوازدهم (الحاقی ۱۳۹۳/۰۷/۰۸) به قانون آیین دادرسی کیفری، مصوب ۴/ ۱۲/ ۱۳۹۲ الحاق که مقررات هر دو قانون از تاریخ ۴/ ۱/ ۱۳۹۴ لازم الاجراء اعلام شد. از دیگر سو، تمامی کتب منتشر شده و تحقیقات بعمل آمده در زمینه آیین دادرسی کیفری را به حاشیه برد و بی شک مطالعه و تطبیق مقررات قانون جدید نیازمند زمان و منتظر ایجاد رویه قضایی در موارد اختلافی گردید.

شکی نیست که تغییر قانون آیین دادرسی کیفری، بسیاری از تغییرات سابق بر آن را از درجه اهمیت و ارزش ساقط نموده و آنان که دستی بر آتش داشتند و نه تنها به دست و صد البته فکری اقتصادی! هنوز جوهر قانون آیین دادرسی کیفری خشک نشد بود و حتی اجرای آن تا الحاق بخش های پنج گانه آخر به تعویق افتاده بود، بازار کتاب را مملو نمودن از کتب پر زرق و برق با عناوینی مختلف؛ که حول محور قانون آیین دادرسی کیفری منتشر می شد؛ اما غافل از این که یک قانون زمانی که با این حجم از تغییرات اساسی نسبت به قانون پیشین تدوین می گردد مادامی که در محافل علمی و حقوقی در مقام تئوری پردازی علمای حقوق و اجرای قضات شریف دادگستری به نقد کشیده نشده و در محاکم قضایی در مقام عمل هجی نگردیده باشد، روی میز نویسندگان ای که در باب اتاق مقدس نویسندگی و تالیف را بر روی واقعیات جامعه

حقوقی بسته باشد و شبانه در زیر نور شمع بخواند تفسیر قانون بنویسد، نمی‌تواند مورد شرح و تفسیر قرار گیرد.

غائله ای که متأسفانه چند سالی است بازار کتاب های حقوقی اتفاق افتاده، حرکات شبانه ای است که با تصویب یک قانون و با تفکر صرفاً اقتصادی به چشم می‌خورد، در مورد قانونی که هنوز مراحل قطعیت خود را نگذرانده و ممکن است هرگز اجرایی نگردد، چندین کتاب در نگاه گذر کتابفروشی های حقوقی خودنمایی می‌کند و با ظاهری فریبنده دانش‌جویان و طالبان شیفته، نام را می‌فریبد غافل از آن که یک شبه نمی‌توان تفسیر قانون نوشت و تقدیم این قشر مقدس کرد و این است که نویسندگان متعدد و محبوب را به حاشیه رانده و سر در جیب تفکر کشیده که چر با قانون جدید این‌گونه برخورد اقتصاد مدارانه نمود!

متأسفانه قانونگذاران نیز از این امر مستثنی نبوده است، گاهی از خود می‌پرسند که چرا یک نویسنده حقوقی به خود اجازه می‌دهد قانونی که هنوز قطعیت نیافته را به نقد کشیده و کتاب بنویسد. قانون تصویب شده در کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس تا در محافل علمی مورد نقد قرار نگیرد و در مراجع قضایی مورد عمل، جایی برای انتشار کتب تفسیر نمی‌ماند، بسیاری از دوستان نزدیک، با تغییر قانون آیین دادرسی کیفری، البته از سر لطف و دلسوزی خواستار تغییر در روز رسانی آثار منتشره سابق اینجانب در زمینه شرح قانون مجازات اسلامی و آیین دادرسی کیفری بودند، اما با این تفکر که نقل آن گذشت بنده تاکنون به هیچ وجه به خود اجازه چنین کاری را ندادام، چرا که قانونی که از تصویب کمیسیون های داخلی مجلس می‌گذرد و در صحن علنی به شرح گذاشته نشده و وکلای ملت هنوز از وجود بسیاری از مواد و مفاد آن بی‌اطلاعند، قضا را نواقصی خواهد بود که البته اکثر این نواقص در مقام عمل آشکار می‌شود لذا منصفانه آن است که اول اجازه بدهیم حداقل چند سالی از لازم الاجرا شدن قانون بگذرد و تفسیر، محلی از اعراب پیدا نماید؛ تا بعد آثار علمی را به آن استناد تغییر دهیم.

هوده طرح این مطلب این است که نباید اجازه دهیم نویسندگان محترم که دستی بر قلم دارند به سوی تفکر اقتصادی سوق یافته و با تصویب قوانین جدید راه تجارت را پیش گرفته و

با ارائه مطالب و تفاسیر غیرواقعی از مفاد قوانین جدیدالتصویب و البته اضافات تکراری، سد راه انتشار آثار علمی و مفید گردند.

و اما آن چه پیش رو دارید حاصل تحقیق و تفحص پنج ساله ای است که حاوی مطالب تفصیلی از قانون آیین دادرسی کیفری است که به شیوه علمی و کاربردی با بیان مطالب چالشی و اختلاف نظر در مقام دکتربین، به عنوان منبعی جامع و مطمئن در اختیار شما قرار گرفته است و از نقل چکیده ای از نکات و تثبیت مطالب آثار انتشار یافته سابق غافل نشده ایم البته امید است اگر عمری باقی ماند و توفیقی حاصل، کتب آموزشی و ساده سازهای «حقوق جزای عمومی، حقوق جزای اختصاصی و آیین دادرسی کیفری» را به همان شیوه بازبینی نموده و به جامعه محترم حقوقی و همکاران شریف و فضات محترم و دانش‌جویان معزز تقدیم نماییم. شکی نیست که بازخوانی و انتشار آثار قبلی از جمله کتابهای اول «حقوق جزای عمومی» و «حقوق جزای اختصاصی» و «آیین دادرسی کیفری» به همان شیوه زمان زیادی را می‌طلبد لکن آن چه در مجموعه پیش رو ملاحظه خواهید فرمود تمامت مطالب مهم و نکات کلیدی آن مجموعه هاست با مستند سازی و تطبیق با قانون جدید آیین دادرسی کیفری، تدوین گردیده است که قطعاً حلال وجودی آثار قبلی را بر خواهد نمود تا چه قبول افتد و چه در نظر آید.

قبل از این که مجموعه حاضر منتشر گردد، ثالث دیگری تحت عنوان «آیین دادرسی کیفری دانشگاهی» تقدیم جامعه حقوقی گردید که در جای خود به خوبی مورد اقبال عمومی دانش‌جویان و دانش‌آموختگان قرار گرفت لکن آن چه مبنای تالیف این مجموعه بود بیش‌تر بیان مطالب به نحو دانشگاهی و آموزشگاهی بوده تا برای کسانی که به سرعت مطالعه منابع تفصیلی هم‌چون این مجموعه را دارند، مورد استفاده قرار گیرد و البته جای گاه خوبی در آموزشگاه‌های حقوقی پیدا نموده است.

مجموعه حاضر در دو جلد جداگانه تقدیم جامعه حقوقی گردیده است. جلد اول آن که از نظر شما گذشت مشتمل بود بر ۱۰ فصل و بیش‌تر به مباحث اصلی آیین دادرسی کیفری و تشریح وظایف ضابطان دادگستری در شروع پروسه دادرسی کیفری و سپس وظایف و اختیارات دادستان به عنوان مرجع تعقیب و دادرسی به عنوان مرجع تحقیق پرداخت و با صدور قرار نهایی و کیفرخواست، این جلد به پایان رسید و در جلد دوم که پیش رو دارید به مباحثی

هم چون صلاحیت رسیدگی، وظایف دادگاه های کیفری و نظامی اعم از بدوی و تجدیدنظر، شیوه تجدیدنظر و انواع آن و اعاده دادرسی عادی و فوق العاده خواهیم پرداخت و سپس در خصوص نحوه اجرای احکام سخن خواهیم گفت و نهایتاً بابتی در خصوص آیین دادرسی افتراقی خواهیم گشود که در آن به شرح آیین دادرسی الکترونیکی، آیین دادرسی جرایم رایانه ای پرداخته و نهایتاً سخن را با تشریح آیین دادرسی اشخاص حقوقی به پایان خواهیم برد.

مجموعه ای که پیش رو دارید حاصل ۱۷ سال تجربه وکالت دادگستری، ۱۸ سال تدریس در دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی و تحقیق و تفحص در آثار حقوقی اساتید حقوق است که تدوین آن قریب به ۴ سال به طول انجامیده است لکن با همه این اوصاف، هم چنان آن را نیازمند تکمیل می بینیم. در این زمینه از دوستان، هم کاران عزیز، قضات شریف دادگستری، دانش جویان محترم و تمامی خوانندگانی که در مطالعه متون این اثر با اختلاف نظری مواجه شدند، عاجزانه استدعا داریم بند رازی نموده و حقیر را در تکمیل این تحقیق یاری رسانند.

در این جا بر خود فرض می داریم از تلاش تمامی دوستانی که مشوق راهم بوده و رفیق هم راه، خصوصاً از تلاش بی وقفه مشاوران، کتاب آوا، قدردانی نموده و از همه خوانندگان این مجموعه، بابت همه کاستی های احتمالی پیشاپیش عذرخواهی نمایم.

و علیہ التکلان

مجتبی باری - زمستان ۹۸